

УДК 347.94

ОСОБЛИВОСТІ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СУДОМ

Світлана ПИЛИПЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується правова природа тимчасового вилучення доказів для дослідження судом як заходу процесуального примусу та особливості його застосування судом. Зазначено прогалини та суперечності нормативного регулювання правовідносин у досліджуваній сфері. Сформовано висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення цивільно-процесуального законодавства в галузі застосування тимчасового вилучення доказів для дослідження судом.

Ключові слова: тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, заходи процесуального примусу, юридична відповідальність.

FEATURES OF TEMPORARY EXTRACTION OF EVIDENCE FOR TRIAL BY THE COURT

Svitlana PYLYPENKO,
Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Civil Law and Process of
National Academy of Internal Affairs

SUMMARY

The article is dedicated to the legal nature of the temporal extraction of evidence for trial by the court as a measure of procedural coercion and the peculiarities of its application by the court. The gaps and contradictions of normative regulation of legal relations in the investigated sphere are indicated. The conclusions and suggestions are aimed at improving the civil procedural legislation in the sphere of application of temporary withdrawal of evidence for trial by the court.

Key words: temporary extraction of evidence for trial by the court, measures of procedural coercion, legal liability.

Постановка проблеми. 15 грудня 2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03 жовтня 2017 року. За змістом вказаного нормативного акту, підхід до розуміння заходів процесуального примусу у цивільному процесі України зазнав суттєвих змін у частині визначення підстав, порядку застосування та видів заходів процесуального примусу. Зокрема, було викладено у новій редакції статтю Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), присвячену тимчасовому вилученню доказів для дослідження судом, що було спрямовано на усунення існуючих прогалин у сфері застосування цього заходу процесуального примусу. Проте законодавцем не були вирішені всі проблеми, що виникають у процесі реалізації судом права на тимчасове вилучення доказів у цивільному процесі.

Стан розробленості проблеми. Визначення правової природи заходів процесуального примусу, а також правові підстави застосування кожного окремого заходу процесуального примусу у своїх наукових працях досліджували такі вчені, як С.С. Бичкова, В.Б. Баранкова, В.І. Бобрик, С.Я. Вавженчук, С.В. Васильєв, Є.В. Васьковський, О.В. Гетманцев, М.О. Гетманцев, К.В. Гусаров, В.М. Кравчук, Я.Я. Мельник, О.С. Захарова, В.А. Кройтор, Ю.Д. Прилика, С.Я. Фурса, Н.А. Чечіна, Г.В. Чурпіта, М.Й. Штефан та інші. Зокрема, деякі аспекти такого заходу процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, досліджували О.В. Рожнов, К.В. Куцик, М.Б. Майка. Незважаючи на наявність певних наукових

напрацьовань, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом залишається малодослідженим заходом процесуального примусу і потребує подальших досліджень.

Метою та завданням статті є здійснення правової характеристики такого заходу процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, а також визначення підстав та особливостей його застосування.

Виклад основного матеріалу. За загальним правилом, згідно із ст. 81 ЦПК України кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи. У разі посилення учасника справи на невчинення іншим учасником справи певних дій або відсутність певної події суд може зобов'язати такого іншого учасника справи надати відповідні докази вчинення цих дій або наявності певної події. У разі ненадання таких доказів суд може визнати обставину невчинення відповідних дій або відсутності події встановленою. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів, а також інших випадків, передбачених цим Кодексом. Зокрема такий випадок визначено ч. 2 ст. 294 ЦПК України, якою передбачено, що з метою з'ясування обставин справи суд може за власною ініціативою витребувати необхідні докази.

Частиною 2 ст. 43 ЦПК України визначено, що учасники справи зобов'язані серед іншого сприяти своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному встановленню

всіх обставин справи, подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази та виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки. У випадку невиконання учасником справи його обов'язків суд застосовує до такого учасника справи заходи процесуального примусу, передбачені ЦПК України.

Таким чином, з аналізу вказаних положень ЦПК України можна зробити висновок, що обов'язок доказування покладається на сторони та інших учасників справи, а у випадках, визначених ЦПК України, право збирати докази за власною ініціативою має суд.

У разі неможливості самостійно надати докази, статтею 84 ЦПК України передбачено можливість учасників справи подати клопотання про витребування доказів судом. У разі задоволення клопотання суд своєю ухвалою витребує відповідні докази. Будь-яка особа, у якої знаходиться доказ, повинна видати його на вимогу суду. Особи, які не мають можливості подати доказ, який витребує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов'язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п'яти днів з дня вручення ухвали. Крім того, відповідно до ст. 116 ЦПК України суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений, або збирання чи подання відповідних доказів стане згодом неможливим чи утрудненим. Одним із способів забезпечення судом доказів є витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням.

У разі неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, а також за неподання таких доказів з причин, визнаних судом неповажними, суд застосовує до відповідної особи заходи процесуального примусу, передбачені ЦПК України.

Водночас ч. 10 ст. 84 ЦПК України передбачено, що у разі неподання учасником справи з неповажних причин або без повідомлення причин доказів, витребуваних судом, суд залежно від того, яка особа ухиляється від їх подання, а також яке значення мають ці докази, може визнати обставину, для з'ясування якої витребувався доказ, або відмовити у його визнанні, або може здійснити розгляд справи за наявними в ній доказами, або, у разі неподання таких доказів позивачем, – також залишити позовну заяву без розгляду.

Таким чином, на підставі аналізу положень вище зазначених статей можна дійти обґрунтованого висновку, що у разі неподання доказів, що витребувані за відповідною ухвалою суду про витребування або забезпечення доказів, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання, залежно від того, яка особа ухиляється від їх подання, а також яке значення мають ці докази, суд може:

- визнати обставину, для з'ясування якої витребувався доказ;
- відмовити у визнанні обставини, для з'ясування якої витребувався доказ;
- здійснити розгляд справи за наявними в ній доказами;
- залишити позовну заяву без розгляду у разі неподання витребуваних доказів позивачем;
- застосувати до відповідної особи заходи процесуального примусу у вигляді тимчасового вилучення доказів для дослідження судом та (або) штрафу.

Саме застосування до відповідної особи, яка не подала докази, витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання, такого заходу процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привертає увагу до дослідження даного цивільного процесуального явища.

Так, у юридичній літературі тимчасове вилучення доказів для дослідження судом визначають, як захід процесуального примусу, спрямований на усунення перешкод у здійсненні судочинства шляхом тимчасового вилучення доказів для дослідження судом [1, с. 191]. Він полягає у відібранні за ухвалою суду документа чи іншого об'єкта матеріального світу, який може бути доказом у цивільній справі, від його володільця з метою дослідження його в суді.

О.В. Рожнов визначає тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, як превентивний процесуальний захід оперативного реагування суду на дії, які протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства. Цей захід процесуального примусу направлений на припинення існуючого протиправного діяння у формі неподання без поважних причин письмових чи речових доказів, що витребувані судом, та неповідомлення причин їх неподання [2, с. 189].

Водночас у зв'язку із набранням чинності нової редакції ЦПК України надання правового визначення поняття тимчасового вилучення доказів для дослідження судом ускладняється з огляду на наступне.

У попередній редакції ЦПК України, що діяла до 15 грудня 2017 року (стаття 90), заходами процесуального примусу визначалися встановлені цим Кодексом процесуальні дії, що застосовуються судом до осіб, які *порушують* встановлені в суді правила або протиправно *перешкоджають* здійсненню цивільного судочинства. Тобто, виходячи з положень цієї статті, заходи процесуального примусу могли бути застосовані судом за протиправні дії або бездіяльність відповідних осіб. Проте у новій редакції ЦПК України, зокрема у ч. 1 ст. 143, заходи процесуального примусу визначаються як процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою *спонукання відповідних осіб до виконання* встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та *запобігання створенню протиправних перешкод* у здійсненні судочинства. Такий підхід законотворців кардинально змінює розуміння мети застосування та функцій заходів процесуального примусу, оскільки переводить їх у площину саме превентивних заходів. Крім того, характерне для ст. 143 ЦПК України визначення заходів процесуального примусу через конструкцію «спонукання до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків» та «запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства» дає підстави вважати, що підставою застосування заходів процесуального примусу має бути саме бездіяльність відповідних осіб, і лише зловживання правами має форму активних дій.

Таким чином, виходячи із законодавчого визначення поняття заходів процесуального примусу, сформульованого у ст. 143 ЦПК України та положень ст. 146 ЦПК України, під тимчасовим вилученням доказів для дослідження судом належить розуміти процесуальні дії, що вчиняються судом у випадку неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання, з метою спонукання відповідних осіб до добросовісного виконання процесуальних обов'язків та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

Згідно з класифікацією заходів процесуального примусу за формою прояву протиправної поведінки, а також за їхньою процесуальною спрямованістю тимчасове вилучення доказів для дослідження судом традиційно відносять до заходів, що застосовуються за протиправну бездіяльність [3, с. 84] та забезпечують процес доказування [4, с. 321; 5, с. 155].

На основі аналізу статей 84, 116, 146 ЦПК України можна узагальнити наступні підстави, за сукупності яких

суд може застосувати такий захід процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом:

- наявність ухвали про витребування доказів або ухвали про забезпечення доказів шляхом витребування письмових, речових та (або) електронних доказів;
- зазначення у такій ухвалі строку подання до суду доказів, що витребуваються судом;
- вручення ухвали про витребування або забезпечення доказів особі, у якій суд витребує докази;
- неподання доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання протягом п'яти днів з дня вручення ухвали про витребування доказів.

Зазвичай, досліджуючи правову природу заходів процесуального примусу, автори окремо зупиняються на проблемах їх співвідношення із юридичною відповідальністю. Видається необхідним і в нашому дослідженні звернути увагу на питання можливості віднесення такого заходу процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, до юридичної, зокрема цивільно-процесуальної, відповідальності.

Так, найбільш розповсюдженою в літературі точкою зору на юридичну відповідальність є її розуміння як міри державного примусу, як реакції на вчинене правопорушення. В цьому аспекті, на думку більшості авторів, відповідальність полягає в якості осуду правопорушення, у встановленні для правопорушника невігідних (несприятливих) правових наслідків у вигляді обтяжень особистого чи майнового характеру [6, с. 1].

При цьому поділяємо думку А.С. Піголкіна, який до ознак юридичної відповідальності відносить її застосування у результаті правопорушення; державний примус, що вміщує в собі підсумкову оцінку діяльності суб'єкта правопорушення; настання негативних наслідків для суб'єкта правопорушення, передбачених санкцією правової норми; реалізацію у встановлених законом процесуальних формах [7, с. 199].

Багато вчених-процесуалістів визнають існування цивільної процесуальної відповідальності, до якої включають і заходи процесуального примусу. Так, О.О. Штефан стверджує, що поняття «цивільно-процесуальна санкція» є більш широким і включає таке поняття, як «заходи процесуального примусу» [8, с. 117], тим самим отожднюючи заходи процесуального примусу із цивільно-процесуальною відповідальністю. М.О. Гетманцев дійшов висновку, що встановлені нормами цивільного процесуального права і забезпечені державним примусом заходи, що покладаються на учасників процесу у вигляді обтяжливого, нееквівалентного, додаткового обов'язку або некомпенсованого позбавлення прав за протиправні цивільні процесуальні дії або за бездіяльність, є цивільною процесуальною відповідальністю [9, с. 74].

Натомість із такою позицією не погоджується К.В. Куцик, зазначаючи, що досліджуючи питання сутності заходів впливу, що застосовуються судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства, необхідно оперувати саме поняттям процесуального примусу, а не відповідальності, оскільки саме воно найбільш точно і правильно характеризує метод правового регулювання, який застосовується законодавцем для регламентації відповідного процесуального інституту [10, с. 120].

В.В. Комаров, В.І. Тертишніков та Д.Д. Луспеник взагалі вважають, що встановлення цивільної процесуальної відповідальності має пов'язуватися з наслідками нездійснення або неналежного здійснення особистого інтересу, що в цілому не відповідає теорії юридичної відповідальності. Крім того, примус щодо сторін та інших осіб, які

беруть участь у справі і мають юридичну заінтересованість у вирішенні справи, до реалізації своїх прав та виконання своїх обов'язків під загрозою застосування заходів процесуальної відповідальності, не відповідає ні методу правового регулювання цивільних процесуальних відносин, ні принципам цивільного процесу та суперечить загальній конструкції юридичної відповідальності [11, с. 373–374].

Водночас із таким підходом неможна погодитися повною мірою, оскільки заходи процесуального примусу можуть бути застосовані не тільки до учасників справи, які мають юридичну заінтересованість у вирішенні справи, але й до представників сторін та третіх осіб, інших учасників судового процесу, а також осіб, які не приймають участь у цивільному процесі. Зокрема, суд може зобов'язати надати докази особу, яка не є учасником справи чи судового процесу і взагалі не має заінтересованості у вирішенні справи.

Тепер розглянемо безпосередню правову природу тимчасового вилучення доказів для дослідження судом, що може бути застосовано у разі неподання доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання. Чи застосовується цей захід процесуального примусу за правопорушення, тобто чи є неподання доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання саме протиправною бездіяльністю? Вважаємо, що ні, оскільки погоджуємося із позицією Верховного Суду України, висловленою у постанові від 13.06.2017 по справі № 21-1393а17, де роз'яснено, що для визнання бездіяльності протиправною недостатньо одного лише факту неналежного та/або несвочасного виконання обов'язкових дій. Важливими є також конкретні причини, умови та обставини, через які дії, що підлягали обов'язковому виконанню відповідно до закону, фактично не були виконані чи були виконані з порушенням строків. Значення мають юридичний зміст, значимість, тривалість та межі бездіяльності, фактичні підстави її припинення, а також шкідливість бездіяльності для прав та інтересів заінтересованої особи [12].

Крім того, необхідно з'ясувати, чи настають негативні (невигідні, несприятливі) правові наслідки у вигляді обтяжень особистого чи майнового характеру для особи під час відібранні за ухвалою суду документа, предмета матеріального світу чи інформації в електронній (цифровій) формі, що можуть бути доказами у цивільній справі. З одного боку, як зазначає Є.О. Харитонов, тимчасове вилучення доказів виражається у припиненні володіння, а як наслідок – користування й розпорядження особою, яка вчинила правопорушення, певною річчю або документом [13, с. 158; 3, с. 123]. З іншого ж боку, вилучення доказів є тимчасовим, отже, вилучені документи, предмети матеріального світу та інформація в електронній формі на портативних пристроях після огляду їх судом повертаються їх володільцю, отже, безпосередньо для володільця доказів не настає невігідних чи несприятливих наслідків у вигляді втрати чи безповоротного відібрання доказів у результаті застосування до нього заходу процесуального примусу у вигляді тимчасового вилучення доказів для дослідження судом.

З огляду на викладене можна зробити висновок, що тимчасове вилучення доказів для дослідження судом не є видом юридичної, зокрема цивільної процесуальної відповідальності.

Звертає на себе увагу запропонована у ст. 84 ЦПК України законодавцем конструкція «суд застосовує» заходи процесуального примусу до відповідної особи у разі неподання суду про неможливість подати докази, витребувані судом, а також за неподання таких доказів з причин, визнаних судом неповажними, оскільки тут доцільно говорити про *обов'язок* суду застосувати до відповідної особи,

яка не виконує ухвалу суду про витребування доказів, заходів процесуального примусу.

Водночас у ст. 146 ЦПК України встановлено, що у разі неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання *суд може* постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом. Крім того, ст. 148 ЦПК України передбачено, що у випадку неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин *суд може* постановити ухвалу про стягнення штрафу в дохід державного бюджету з відповідної особи. Отже, у статтях 146 та 148 ЦПК України йдеться про *право суду* застосувати до особи, що не повідомила суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або не подала такі докази без поважних причин, заходів процесуального примусу у вигляді тимчасового вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом та (або) штрафу. Тобто за подібну бездіяльність до відповідної зобов'язаної особи у будь-якому випадку буде застосовано захід процесуального примусу, проте суд має право обирати вид такого заходу або застосувати одразу декілька заходів процесуального примусу.

Такий підхід законодавця є цікавим з огляду на те, що у редакції ЦПК України, що діяла до 15 грудня 2017 року, було встановлено, що до однієї особи не може бути застосовано кілька заходів процесуального примусу за одне й те саме правопорушення. Як зазначав О.В. Рожнов, таке положення деталізувало конституційний принцип (ст. 61 Конституції України) про те, що ніхто не може бути двічі притягнутий до юридичної відповідальності за одне й те саме порушення. Такий підхід вимагав реалізації заходів процесуального примусу в межах правової відповідальності [14, с. 164].

Проте нова редакція ЦПК України, яка не містить більше обмежень щодо застосування кількох заходів процесуального примусу за одне й те саме правопорушення, свідчить на користь того, що заходи процесуального примусу не є формою юридичної відповідальності. Принаймні це можна сказати про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, що було аргументовано вище.

Ще одним проблемним питанням у сфері даного дослідження є зміст ухвали про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Частиною 2 ст. 146 ЦПК України визначено, що в ухвалі зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові – для фізичних осіб) особи, в якій знаходиться доказ, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштові індекси, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, номери засобів зв'язку та адреси електронної пошти, за наявності;

2) назва або опис письмового, речового чи електронного доказу;

3) підстави проведення його тимчасового вилучення;

4) кому доручається вилучення.

При цьому ухвала про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом є виконавчим документом, підлягає негайному виконанню та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Очевидно, що йдеться про вимоги, визначені ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження».

У редакції ЦПК, що діяла до 15 грудня 2017 року, передбачалося, що в ухвалі про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом мали зазначатися: ім'я (найменування) особи, у якій знаходиться доказ, її місце проживання (пере-

бування) або місцезнаходження, назва або опис письмового чи речового доказу, підстави проведення його тимчасового вилучення. Тобто неврегульованим залишалося питання щодо органу, на який має покладатися виконання цієї ухвали. Проте у новій редакції ЦПК України це прогалину усунуто, оскільки ст. 146 ЦПК України передбачено, що докази вилучаються державним виконавцем.

Між тим законодавцем не врегульовано, чи зазначається в ухвалі місце зберігання тимчасово вилучених доказів, осіб, на яких покладається відповідальність за їх збереження (державний виконавець чи суд), а також порядок повернення їх володільцю. Очевидно, що питання зберігання та повернення вилучених доказів мають бути визначені ухвалою про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, який за відсутності спеціального правового регулювання має керуватися положеннями статей 96, 98, 99, 101 ЦПК України.

Так, відповідно до ст. 96 ЦПК України, якщо судом було тимчасово вилучено оригінали письмових доказів, то до набрання судовим рішенням законної сили вони повертаються судом за клопотанням осіб, які їх подали, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи. У справі залишається засвідчена суддею копія письмового доказу. Згідно зі статтями 98, 99 ЦПК України речові докази до набрання рішенням законної сили зберігаються в матеріалах справи або за окремим описом здаються до камери схову речових доказів суду і після огляду та дослідження їх судом повертаються особам, від яких вони були одержані, якщо такі особи заявили про це клопотання і якщо його задоволення можливе без шкоди для розгляду справи, або передаються особам, за якими суд визнав право на ці речі, після набрання рішенням суду законної сили. Що стосується зберігання та повернення вилучених електронних доказів, то ст. 101 ЦПК України передбачено, що оригінали або копії електронних доказів зберігаються у суді в матеріалах справи і за клопотанням особи, яка надала суду оригінал електронного доказу на матеріальному носії, суд повертає такий матеріальний носій, на якому міститься оригінал доказу, цій особі після дослідження вказаного електронного доказу, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія електронного доказу або витяг з нього.

Проте видається доцільним передбачити повернення речових доказів та оригіналів письмових і електронних доказів особі, у якій вони були вилучені, без її клопотання, з огляду на примусовий характер відібрання таких доказів.

Законодавством також не визначено механізм вилучення доказів для дослідження судом та відповідальності особи, у якій знаходяться витребувані судом докази, за ненадання їх державному виконавцю, зважаючи на те, що ухвала про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом покладає обов'язок відібрання доказів саме на державного виконавця, не зобов'язуючи при цьому володільця доказів надати їх державному виконавцю для передачі до суду. Проте цілком логічно припустити, що порядок відібрання доказів державним виконавцем регулюється положеннями Закону України «Про виконавче провадження» і у випадку невиконання законних вимог державного виконавця особа, яка відмовляється надати витребувані судом докази, або відомо та умисно ухиляється від їх надання, може нести відповідальність, передбачену розділом XI Закону України «Про виконавче провадження». Водночас з огляду на положення ч. 10 ст. 84 ЦПК України, не можна погодитися із позицією К.В. Куцук, що до виконання ухвали суду про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом розгляд справи не може бути завершено, оскільки матиме місце неповне з'ясування судом обставин справи [3, с. 130].

Висновки. Таким чином, на підставі викладеного можна зробити наступні висновки:

– під тимчасовим вилученням доказів для дослідження судом належить розуміти процесуальні дії, що вчиняються судом у випадку неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання, з метою спонукання відповідних осіб до добросовісного виконання процесуальних обов'язків та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства;

– підставами, за сукупності яких суд може застосувати такий захід процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, є наявність ухвали про витребування доказів або ухвали про забезпечення доказів шляхом витребування письмових, речових та (або) електронних доказів; зазначення у такій ухвалі строку подання до суду доказів, що витребовуються судом; вручення ухвали про витребування або забезпечення доказів особі, у якій суд витребує докази; неподання доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання протягом п'яти днів з дня вручення ухвали про витребування доказів;

– тимчасове вилучення доказів для дослідження судом не є видом юридичної, зокрема цивільної, процесуальної відповідальності та може бути поєднане зі стягненням штрафу в дохід держави за неподання доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин їх неподання.

Список використаної літератури:

1. Цивільне процесуальне право : підручник / І.С. Ярошенко та ін. ; за заг. ред. І.С. Ярошенко. Київ : КНЕУ, 2014. 519 с.
2. Рожнов О.В. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. Харків, 2013. Вип. 16. С. 187–191.
3. Куцик К.В. Заходи процесуального примусу в цивільному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2017. 187 с.
4. Цивільне процесуальне право України : підручник / С.С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Бобрик та ін. ; за заг. ред. С.С. Бичкової. Київ : Атіка, 2009. 760 с.
5. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар (станом на 22 червня 2010 р.) / за

ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. Київ : Алерта, 2010. 648 с.

6. Петрицин Н.Т. До питання про сутність юридичної відповідальності. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 14. С. 1–7.

7. Теория государства и права : учебник / А.С. Пиголкин, А.Н. Головистикова, Ю.А. Дмитриев, А.Х. Саидов. Москва, 2005. 613 с.

8. Штефан О.О. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 360 с.

9. Гетманцев М.О. Заходи процесуального примусу як засоби реалізації цивільної процесуальної відповідальності. *Юридична Україна*. 2011. № 5. С. 71–77.

10. Куцик К.В. Щодо визначення поняття процесуального примусу в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Ужгород, 2016. Вип. 41. Т. 1. С. 116–121.

11. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В.В. Комаров, В.І. Тертишников, Д.Д. Луспеник та ін. ; за заг. ред. В.В. Комарова. Харків : Харків юридичний, 2008. 925 с.

12. Постанова Верховного Суду України від 13.06.2017 у справі № П/800/490/15. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67721329>.

13. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар (станом на 22 червня 2010 р.) / за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. Київ : Алерта, 2010. 648 с.

14. Рожнов О.В. Підстави застосування заходів процесуального примусу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. Харків, 2015. № 20. С. 164–167.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Пилипенко Світлана Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Pylypenko Svitlana Anatoliivna – Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Civil Law and Process of National Academy of Internal Affairs

PSvA@meta.ua